

Looduskaitse

moraali aspektist

(inimese suhtes inimesega)

— Tallinna õpetajate päeval
keemia-bioloogia sektoris
4. jaanuaril 1982.

— 16. veebruaril 1982 - Kõrgkoolides
ellm-unnõ.

— Hiiumaal, 23. aprillil 1982.

Looduskaitsest ja ökoloogiast
 on viimasel ajal palju räägitud
 ja kirjutatud (mitte veel kaugeleki
 ületia palju). On tõpuks aru saadud,
 et loodusest ei või halastamatult
 ja ^{ja ilma oma eksperimentaalsest} arutult võtta; on jõutud kriisini
 looduse ja inimese vahel. Suhetes →
 looduse ^{tootja} taasaalu rikkumisteni,
 looduse isereguleerimise võime vähe-
 neumiseni (või kohati pegi kadumiseni).
 Kirjutatakse peamiselt looduse seis-
 kohalt ja looduse ning inimese
 (ühisk.) seisukohalt. Täna siin →
 lk-st inimese ja inimese seisukohalt
 s.o. lk. eetilistest aspektist, karvatus-
 likust aspektist, koordineeriva ees eriti.

Looduse ~~kaitse~~ ja ~~hoolduse~~
 probleem on kujunenud teravaks
~~probleemiks~~ ^{ka} inimese suhtes inimestega,
rahvaste suhtes rahvastega,
 suhtes põlvkondade vahel.

Harilikult viidatakse tänapäeva
 ökoloogias ^{herte} ~~selistele~~ probleemidele ^{Küsi probleemidele} (mis
 on inimese ja looduse vahelises suhtes
 tekkinud teaduse ja tehnika rev-ooni
tulemusel, s.h. t- jõudude arengu
tulemusel ^{tehnika arengu tulemusel} ~~teaduse ja tehnika~~
 ei ole iseenesest antihumaansed või
 "antinaturalistid" (s.o. ~~ehedad~~ loodusele
 raeulixud); nad võivad sellisteks
 muutuda teatud inimsuhte ingi-
mustes, kusjuures inimeste eneste vahel
 kujunevad probleemid muutuvad
 kriitiliseks- ja globaalseteks,

Ilmsel on vaja hästi orienteeruda
 praktilise tegutsenise käigus
 ökonoomika ja ökoloogilise dialektikas,
 ökonoomika ja eetika (moraal) - ja,
 lähima majandusliku eesmärgi ja
 võimalike kaugema te tagajärgede
 dialektikas, vabariiklike ja üle-
 lüüdluste huvide dialektikas.
 Juriidilistest kohustest ^{juriidilist} - sätestest on
 üksteisega (neid on meil muide hästi
 palju ka lk. keskkonna kaitsealal,
 kuid neid ^{koostööd} ^{juht} ^{poliitilises} ^{otstarbe} ^{allkõrge} ^{organisatsioon} ^{elutähtsust} ei laideta, järgitakse
 vaja on teadlikkust, vastutustundust,
emotsionaalset moraali ja meie
avalikkusest - ^{suurest} teadlikkusest,
leppmatust! Argiteaduse hahustamine
nime on mõnda peep.

Tänapäeva lk on mitmesuunalne
eri teadusharude ja inimeste praktilise
tegevuse integreeritud valdkond.

Võtame nt. taime- ja loomariigi kaitse-
sealhulgas loodusharulduste kaitse
(hääburate ja haruldaste taime- ja looma-
liikide hoidmine).

Taimede, puude, metsade, väjaxute hoidm.

(Eelart: looduse „mootor“ käivitab just
rohul. taimede kaudu → primaarse bio-
massi tootjad, mis käivitavad öko-
süsteemides teised komponendid).

+ loomade hoidmine ^{ühikord} → looduses käitumise
kultuuri kasvatamine. Õpetada loodust
nägema ja tundma → siis ka armastama.

Tutustada „Pun. Raamatuse“ kantuid -
ca 150 taime- ja üle 100 loomaliigi on ohus.
Võppmure, murede, keeld. Ehitustel arvestada!

Seda laulab Eesti NSV loodumärade
karti ja säästliku kasutamise skeem

- selle diagnoos, prognoos on tõene!
- aluses edasisek planeerimisek
kõigile!

Loodusressursside maj. kondamise
alused — rahalises väljenduses —

Maaj. hinnangu näitaja = vaehe lõpp-produkti
väärtuse ja tema saamiseks tehtud kulutuste vahel.

pürikulud — kaevandam. kulud = vee loomang
 (foofurise)
 (Kinn. Kaitse)
 (Kajad maakehnde pöle)

Kultuurimaa langeb nii võrre võrre maamulda
põlvi rälja - kaarandust, koostumuse -
40 000 km² aastas. Seep suureneb kultuurimaa
koormus → tõsta tootlikkust.

Majanduslikust ^{ja sotsiaalselt} ~~aspektist~~
 teavam on tänapäeval kahtlemata
 tõelised, lk. suunad, nagu
loodusvarade kaitse, nende
kaitse ja ratsionaalne kasutamine,
 samuti sellega lahutamatult seotud
looduskeskkonna heidumise ja kaitse.

Need on (ka ^{just} ~~ilmselt~~) sotsiaalselt
 teravad valdkonnad. Kõik toimub
 ju neeris silma all, tema täna-
 päevase kuuldelaadusel.

Siin lähimat maj. ~~et~~ efekti taotlede
 seda võimalikult kiiremini ja "odavalt",
 jäetakse ^{tihti} arvestamata kõige mad-
 lapaajajad. Need kas ei osanud
 eelne näha (niiid tihti hakkame oskama),

Või neid ei võeta tõsiselt arvesse,
 peabgi ei osata rahvas seda
 kahju kindlaks teha, mis loodusele
 ja rahetult inimestele nii tekitatakse,
 eriti seda kahju, mis ilmneb hiljem.
 Siin sageli vastandatakse ökonoomi-
 mikat ja ökonoomiat ökoloogiale.
 Seda tehakse justkui inimese ja ühis-
 konna huvides (mis on siin tähtsam,
 kas juust, või, kürtus või üks jõgi...)
 "et tahtate ju ka tunda, tundeid, kürtet"
 "ent ometi pöördub see kaugemas
 perspektiivis inimese enda, ühiskonna
 vastu (sageli üsna muresti!). Mida oskas
 juba Engels selle kohta -
 "tümlikud projektid, mis ei arvesta
 suuri loodusseadusi, loovad ainult
 õnnetust" (Контракт. Ленинград -
 Ленинград. 1844-1883, II. 1968
 стр. 398).

"Ärgem aga laskem end liiga palju
meelitada oma inimlike võitlusega
looduse üle. Iga sellise võidu eest
maksab loodus meile kätte. Igal sellisel
võidul on küll esmajoones need
tagajärjed, mida me arvestasime, kuid
teises ja kolmandas järjekorras on
tal hoopis teistsugused, (meile) ettenägemata
tagajärjed, mis väga sageli need
esimesed tagajärjed jällegi lävitavad"
(Looduse dialiitika, lk 133).

113 a. eest

Max hoivatas anal ajal n.n.

"Kultuurikriitika" eest. (Cor. 7.32 csp 45).

Kui väga aktuaalselt need sõnad
kostavad tänapäeval!

Meie partei "Õitseva maa" loosung!
VZKP XXV kongressil.

(XX9)

11

Nõuk. XXVI kongressil KK aruandes:

Loodusressursside õige ja säästliku
kasutamise eest ^(see on ühtlasi kaitseme ka) kanname vastutust
mitte ainult praiguse, vaid ka tule-
vaste põlvkondade ees. Ja kellelgi pole
õigust seda unustada". Ning meie
majanduse ja sotsiaalse arengu Põhi-
suundades näidatakse just selliseid
abimeesid looduskaitses parandamiseks,
mison ühtlasi ratsionaalsed meie
rahvamajanduse arengu seisukohalt
ja loovad ühtlasi meie riimestele terris-
liku ja maldra töö- ning elu-
keskkonna. Järele ei tohi tänapäeval
vastandada maj. otstarbekust
looduskaitseli, S.o. inimene kaitseli!!
Ökoloogilist õige = majanduslikult otstarbekohane.

→ Noorsoo poolt pöördudes näägrne
palju permanentest haridustee
jätkamisest, + enesekarvatusest.
(sellens peab ju kool noort ette valmistama).
See ^{permanent} peab toimuma ka ökoloogilise
hariduse ja karvatuse vald-
konnas. Kuid ~~ka~~ praegune
täiskasvanud põlvkond peab ^{ka} ise
paremaks, teadlikumaks, ette-
nägelikumaks, moraalselt paremaks
muutuma. Tema silma all ja
temast eesküji ^{uue} ~~ja~~ õigustust võttes
karab ja kujuneb uus
põlvkond.

Σ Noorte lk-alases kaotafuses
 on peamine-rastavate ökoloogiliste
 teadumiste andmine (teooria ja
 praktikas); sellega ntenduses
 -dialektilis-materialistliku maailma-
 vaate ~~kaarat~~ kujundamine ja
 (looduse dialektilisus)
 -kõrgemoraali, aktiivse eluhoosaku
 kaaratamine. Nimult see
 moraalne aspekt peab läbima
 kõiki lk õppevorme ja tegevusi,
 samuti on ^{see} kõigi looduskaitse
 põhisuundade lahutamatu ~~osa~~
 koostisosa.

Kuid noori peab kaavatama eriselt
vanapõlvkonnana tegude eeskujul!

& Tulest tagasi kooli ja noorsoo
 karratusi juurde peame, eritaks, jälgima,
 et täiskasvanute, tänapäeva majam-
 duse ja sotsiaalset arengut juhtivate
 põlvkonna sõnad ei lähene tegudest
 "lõhku" ~~teine~~ keskkonnakaitse suurtel
 küsimustel, tehes, et noori ^{tuleb} karratada
 juba "väikeste" kiitumiste najal (ka siin
 olgu suurel eeskujul). H. on teinud
 murdmise, lillide noppimise, muru
 tallamise, lõpete siirutamise, õnne
 keostamise. ^{kuu päeva sellele tegi tähelepanu pöördumise} Kui teha märkus, mis
 raskendab: "Mis see sinu asi? Kas see on
 sinu maa?" - või veel halvemini.
 Lõmalapsed ei oska paljud looduses
 käituda. Siin täiskasvanud patust-
 rad eriti jõhkralt.

H

4. Keskkonna- ja loodusressursside kaitse perspektiivid.

- Majanduslik aspekt - loodust tuleb ka edaspidi kasutada, tootmine ja tehnika areneb ka edasjõrdi -
Võidelda aga maj. lüüdnägelikkuse vastu. Maj. meeste süüdistus: lk aadressil
Ebaõiged vastandamised: kas juust või pulas resti!
- L. Brežnev XXVI kongressil =
"Põhisuundades" =

Abinõud - TIRu. ise loob ka need -

- teoreetiline säästlik, kompleksne kasut.
- utiliseerimine
- süntetilis asendajaid
- "puhtaid" energiaallikaid
- vastavalt (jaatmeteta) tehnoloogiat
- lihtsaid puhtaotusega meid orgaaniselt
- monitoring-süsteem
- + bioindikaatorid (samblad,)

(12)

- Teadlikkus, lk haridust -
(misthakse ru - list)

Kolhooside esimehed, sorhooside dirid
mil suursti teadlikud mehed;
halvem olukord tehaste, vabrikute diriga.

- Eetiline aspekt - suhtumine rahva
ihisvarasse, rahva Terwisse,

- suhtumine kaaskodanikesse,
kodumaasse

- Selles väljendub aktiivne koda-
nikuhoiak, moraalne pale.

Kanutada tarwet - kaituda kultuuralt
ka looduses. Iseseisvus areng → tarwete kanutamine

Looduse reostamine looduses kaitjate poolt.

- Orgushik kaitse -

- Kooli esatähendus, noorte esatähendus.

Saagem heades pere meesters! Olgem seda juba
praegu, ise tõusmata. Teadke, et probleemid ei ole liht
sad.

Vahel palaks. Ise individuaalauto-
 omanike hulgas on palju neid, kes
 käituvad looduses harimatult, lausa
 mitrikuult: ^{tal on} plus hooldatud auto, ^{meediga} telk,
 džiiimid, kuldkepparõngad jmt., kuid
 maha jääb ^{tema} näotu tulease, konserve-
 karbid, pudeliküllud, kilepakendid.
 Nad tunnevad end ainult võtja ja
 saaja rollis. ^{ka looduses} Saanud on ta auto müüdi-
 teadud riskide ja vahet isegi riskiga,
 (spekulandrid!), ta mõtleb, et elab
 lühikest aega, võtta maksimumi, mis
 saab ja kust ning kuidas saab. Ta
 ei tunneta end kui liili ühiskonna,
 ja aias. See nähtus on väga massiline;
 õige käitumine on kujunenud erandiks.
 Veenuduge surel!

Tealt me "suurte" probleemide ni jõuameg-
 —vee- ja õhu ning maastiku saastatuse
 juurde. Nii et ka täiskasvanuti
 juures tuleb "väikesi" probleeme "suurte"
 kõrval mitte unustada - tegemist on
 põlvkond ^{põlvkond} sama moraali ja kultuuritasandiga,
 kuigi mõnevõrra erineva ühiskonna-
 ohtlikku käitumise tasemega.

Opilaste looduskaitses alases kaardus
 on tähtis koht nende praktilisel osavõtul
 looduse hooldamisest ja kaitsmisest.
 Selleks pakub avaraid võimalusi
 tänapäeva looduskaitses uuemad
suundi- maastiku hooldus ja
kujundamine.

See on meie elu- ja tööluiskeskonna
optimeerimine aktiivse kujundamise
teel inimeste poolt ^{eesmärgiga} — saavutada
looduse ja töötuuse ning olme-
kultuuri ühtsus — „õitsev maa“.

See on ühtlasi meie kodukultuuri
kõsisimus, kooli ja lähima ümbruse
kujundamise ja hooldamise kutsumus.
Siin on noortele palju tegemist.
(+ koolimatkad, matkapäevad, hajas-
alade hooldamine). Meie rätarungis
on märgitud siin saavutus →

JMCN Jämsaare-medal. See kohustab.

Siin ^{onab k. m. o. l. a. m. a. l. l.} praktiliste tegude kaudu moraali
ja aktiivse eluhooraku kujundamises
lk kutsumustes samuti. Sellega seostub
noorte esteetiline ja emotsionaalne späari
kasvatamine — et peetada seda ilu nägema ja hoidma.

Kokkuvõtteks

(Perspektiividest eriti)

- Muidugi teaduse ja tehnika areng, loob võimalusi looduse / resp. keskkonna / ^{uus energia-allikad, asendajad, tehnoloogiad, pühastuseadused} kaitseks, mis muutuvad tegelikult isegi ainult (iniskonna / inimeste) sikhindla, teadliku, otsima tegutsenise tulemusel. Meil on selleks kõik objektiivsed ^{seis- maj- lused} alused. (+ keeled ja käudka!).
- Looduskaitse hariduse ja karrafuse tähtsus - kogu maailmas ^{praegu} (Stokholm 1972, Toelhi - 1977, Mosk 1979, Tallinn - 1980). Nende ~~seisund~~ ^{seisund} ellu!!! Koos osatähtsus - (eriti sellest) siin.

Koolistormus see - peaks toimuma:

① Õppeainete kaudu -

teaduste oskuste teemalike hulk,
jaotumas õppeainete ja vanuse j.

Programmade pindulikkus seni.

② - klassi- ja koolilise tegevuse kaudu.

Et teadused - faktid, reeglid, loialused
interjoriseeruksid, muutuksid
veendumusteks ja käitumise
normideks. Mitte ainult nootel,
 vaid ka täiskasvanutel.

Säminuti

Et ei idaneks ja lõkkaks karstata-
matuse tunne! See algu ka
avalikkus kõrahäälselt mõndlik!
(ja julgelt)